

CULPA DEBITORULUI ÎN NEEEXECUTAREA OBLIGAȚIEI CA O CONDIȚIE DE REZOLUȚIUNE A CONTRACTULUI

Octavian CAZAC,
doctorand, lector (USM)

Recenzent: Sergiu BĂIEȘU, doctor în drept, conferențiar universitar (USM)

SUMMARY

Classical contract theory – as promoted by French and Romanian legal doctrine – dictates that the debtor's fault in the breach of contract is a mandatory condition to the creditor's right of termination. It supports that, in such a scenario, a party may not terminate the contract, but rather it ends ipso legem. This approach is the product of confusion between the right to damages for breach and the right to terminate, which are completely separate legal remedies.

After having analysed the provisions of the Moldovan Civil Code and the trend in the principal European jurisdictions, the CISG as well as the Draft Common Frame of Reference, the author concludes that the classical theory is overly simplistic and ignores the situation of temporary or partial impossibility for which modern legal systems – such as the German or the Italian civil codes – do grant a right of termination.

We support that the remedy of termination should be made available to the creditor independent of the debtor's fault and based solely on the substantial test of fundamental breach of contract or the expiration of an additional period to perform (the German-inspired Nachfrist).

I. Introducere

În prezentul studiu, autorul și-a propus să cerceteze problema dacă, în sistemul Codului civil al Republicii Moldova (CC)¹, culpa sau vinovăția debitorului în neexecutarea obligației este sau nu o condiție pentru apariția dreptului la rezoluțiune sau reziliere, ori dacă simpla neexecutare esențială (art.735 alin.(1) CC) sau expirare a termenului suplimentar acordat de creditor (art.709 alin.(1) CC) sunt suficiente pentru a îndreptăți rezoluțiunea ori rezilierea contractului.

Pentru a da un răspuns argumentat, vom analiza prevederile Codului civil (II), precum și aspectele de drept comparat (III), în special prevederile Codului civil german (BGB) care au servit drept sursă de inspirație legiuitorului moldav la capitolul rezoluțiunii contractului.

Discuția suscitată de autor trebuie să ia în cont și instituția riscului contractului pe motiv de imposibilitate a neexecutării obligației (IV). Or, acceptarea teoriei riscului contractului (care dictează că, în caz de neexecutare a contractului pe motiv de forță majoră ori altă imposibilitate, el nu poate fi rezolvit, ci încetează automat) are efectul de a limita domeniul rezoluțiunii doar la cazurile de culpă a debitorului.

Autorul propune anumite concluzii privind problema juridică discutată și face anumite propuneri de *lege ferenda* (V).

II. Conceptul Codului civil

Analiza prevederilor Codului civil al Republicii Moldova ne permite să deducem următoarele legități relevante pentru a răspunde în fond la întrebarea pusă în discuție:

(1) *Vinovăția este o condiție expresă pentru apariția*

dreptului la despăgubiri. Fie că se întemeiază pe neexecutarea unei obligații civile oarecare, inclusiv generată de un contract (art.602 alin.(1) CC), fie că pe o faptă ilicită (art.1398 alin.(1) CC), dreptul la despăgubiri al creditorului sau, după caz, al victimei faptei ilicite, este condiționat de vinovăția debitorului sau, după caz, a autorului prejudiciului, cu excepția cazurilor de răspundere obiectivă (de exemplu, răspunderea posesorului unui izvor de pericol sporit în temeiul art.1410 CC).

(2) *Vinovăția nu este o condiție expresă pentru rezoluțiunea contractului.* Articolele care prevăd dreptul legal general la rezoluțiunea contractului (art.709, art.735 și art.748 CC) nu prevăd condiția vinovăției.

Totuși, în opinia autorului Sergiu Mămăligă², culpa debitorului este o condiție, ea putând fi dedusă din analiza dispozițiilor 707 și 708 CC care reglementează imposibilitatea executării neimputabilă debitorului. Așadar, autorul citat arată că se poate observa astfel că legiuitorul a înțeles să facă distincție între neexecutarea culpabilă a obligațiilor izvorâte dintr-un contract sinalagmatic și neexecutarea neimputabilă debitorului, în această din urmă ipoteză aplicându-se fie dispozițiile care reglementează problema riscului contractual (art.707), fie cele referitoare la imposibilitatea executării din vina creditorului (art.708). La aceeași opinie se raliază autorul Aurel Băieșu³.

Autorul Nicolae Eșanu este unicul care până acum în doctrina autohtonă a acceptat cu claritate că culpa nu este o condiție de apariție a dreptului la rezoluțiunea sau rezilierea contractului⁴.

Opinii similare sunt exprimate în doctrina autohtonă în privința contractelor speciale. Bunăoară, autorul Oleg Efrim apreciază⁵ că rezoluțiunea contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață de

către beneficiar poate avea loc în caz de neexecutare, doar dacă există vinovăția dobânditorului. Autorul nu expune o soluție pentru cazul când dobânditorul nu oferă întreținerea din motive întemeiate (de exemplu, boală), iar situația beneficiarului rămâne una incertă, deși el și-a executat partea sa de contract. Or, temeiul de imposibilitate a executării obligațiilor de către dobânditor este prevăzut la art.844 alin.(2) CC în favoarea dobânditorului și în favoarea beneficiarului. Nu este clar de ce Oleg Efrim acordă beneficiarului acest drept de rezoluțiune, inversând norma legală.

După cum vom arăta în compartimentul IV din prezenta lucrare, în cazul imposibilității temporare sau parțiale de executare a contractului, soluția care urmează a fi reținută este existența unui drept de rezoluțiune al creditorului. Aceasta este, de asemenea, soluția adoptată de recente codificări europene jos. Astfel, lipsa culpei la neexecutare nu exclude rezoluțiunea.

Dacă însă prestația a devenit imposibilă după scadență, adică debitorul răspunde conform art.618, propoziția a doua CC, iar art.707 nu i se aplică acestui caz.

Un alt text de lege relevant este prevederea de bază din Legea RM privind protecția consumatorului⁶ care-l îndreptățește pe consumator la rezoluțiune în caz de vicii. Potrivit art.18 alin.(5) al legii, vânzătorul, prestatorul „restituie contravaloarea produsului vândut, serviciului prestat” imediat după constatarea imposibilității folosirii acestora *dacă deficiența nu este imputabilă consumatorului* și dacă consumatorul a refuzat remedierea sau înlocuirea produsului, serviciului. Observăm că vinovăția comerciantului este irelevantă în reglementarea rezoluțiunii de către consumator. În același sens, art.18 alin.(1) al legii.

(3) *Cazul de forță majoră nu împiedică declararea rezoluțiunii.* Conform art.606 alin.(4) CC dispune că prevederile respectivului articol „nu împiedică creditorul să ceară rezoluțiunea contractului”. Adică chiar și atunci când obligația nu a fost executată din motive neimputabile debitorului (adică, imputabile unei forțe majore), creditorul poate rezolvi contractul.

Soluția este susținută și prin interpretarea literară a art.738 alin.(5) CC „după rezoluțiune, creditorul poate cere acoperirea prejudiciului produs prin neexecutarea contractului, *cu excepția cazului când debitorului nu îi este imputabilă cauza rezoluțiunii*”. Dacă vinovăția avea să fie o condiție indispensabilă a rezoluțiunii, atunci întreg acest alineat avea să fie inutil, aplicându-se regula generală a art.602 CC. În plus, din partea care prevede excepția este manifest că legiuitorul acceptă că rezoluțiunea poate apărea și dintr-o cauză neimputabilă debitorului, și anume, neexecutarea obligației neimputabilă debitorului.

Această analiză teoretică este susținută și prin raționalitatea ei practică. În cazul în care vânzătorul nu a predat bunul la termen din cauza unui accident rutier imputabil unui terț, dacă este să aplicăm teoria vinovăției, atunci cumpărătorul nu poate rezolvi contractul

chiar dacă în contract s-a specificat că executarea la termen este de esența contractului și că cumpărătorul nu are nevoie de bun după expirarea termenului. Așadar, este doar rațional și logic de a acorda creditorului dreptul de a rezolvi imediat. Mai mult ca atât, repetăm, art.606 alin.(4) CC oferă în mod expres suportul legal necesar și suficient.

O altă observație, care rezultă din analiza practicii judiciare autohtone, este că, de regulă, împreună cu pretenția de rezoluțiune ori reziliere a contractului, instanțele judecătorești sunt chemate, în cadrul aceleiași proces, ca și pretenție conexă, să oblige partea vinovată la plata despăgubirilor. Credem că cu această ocazie se și formează confuzia dintre condițiile rezoluțiunii (care ignoră prezența culpei) și cele ale obligației de plată a despăgubirilor în repararea prejudiciului cauzat (care, conform art.602 CC, cuprinde culpa debitorului printre condițiile sale).

III. Aspecte de drept comparat

Nici în baza Codului civil german (BGB), precum a fost modificat în 2002⁷, și nici a art.79 alin.(5) al Convenției ONU⁸ privind contractele de vânzare internațională de mărfuri, la care Republica Moldova este parte⁹, vinovăția debitorului nu este o condiție a rezoluțiunii.

În studiul său comparatist, autorul Aurel Băieșu¹⁰ a demonstrat cerința existenței, sub diferite forme și măsuri, a culpei pentru angajarea răspunderii contractuale, în sensul apariției obligației de despăgubire. Studiul însă nu acoperă cerința culpei pentru apariția dreptului de a rezolvi contractul.

În sistemul de drept român, autorul Ionuț-Florin Popa, făcând o retrospectivă a problemei¹¹, constată că culpa (vinovăția) debitorului în neexecutarea obligației sale este o condiție în general acceptată de doctrina și practica românească. În esență, pentru pronunțarea rezoluțiunii, se susține că este necesar ca debitorul să fie în culpă pentru neexecutarea obligațiilor sale sau ca, cel puțin, neexecutarea să îi poată fi imputată (elementul culpă fiind relativ în această ultimă ipoteză). Anumite cauze exclud culpa debitorului și de aceea, în prezența acestora, rezoluțiunea nu poate fi pronunțată. Astfel, existența unor cauze străine, cum ar fi forța majoră, poate genera o imposibilitate fortuită de executare a contractului, atrăgând după sine suspendarea executării contractului sau chiar încetarea acestuia.

În doctrina românească mai veche, s-a susținut că rezoluțiunea este aplicabilă și în ipoteza neexecutării fortuite a contractului. În același sens, și doctrina franceză¹² consideră că în acest caz ar avea de a face cu o ipoteză de rezoluțiune care se poate încadra în prevederile art.1184 Cod civil francez (art.1020 al vechiului Cod civil românesc).

Argumentul principal ar fi acela că articolul citat nu se opune pronunțării rezoluțiunii și că intervenția instanței are drept rol o evaluare corectă a situației de forță majoră, în aprecierea sa, putând acorda un termen

de grație merit să amâne executarea până la încetarea efectelor forței majore. Ideea este pe deplin sustenabilă în contextul în care nu trebuie verificată pentru pronunțarea rezoluțiunii condiția culpei rămânând însă importantă, dacă se solicită daune-interese.

Alți autori arată însă că imposibilitatea fortuită de executare a contractului – numită teoria riscurilor (prevăzută de art.1156 al vechiului Cod civil românesc), este o ipoteză distinctă de desființare a acestuia și că ea se încadrează în posibilele cazuri de caducitate a contractului¹³, ipoteze care nu exclud puterea de verificare a instanței și, implicit, posibilitatea acordării unui termen de grație pe perioada suspendării executării în intervalul în care aceasta ar fi imposibilă datorită forței majore. În același sens, se expune și doctrina românească recentă¹⁴.

Autorii români, care rețin culpa printre condițiile de invocare a rezoluțiunii, arată că ea poate fi totuși pronunțată și în ipoteze în care acest element nu poate fi reținut, cum se întâmplă în cazul rezoluțiunii generate de viciile ascunse sau de evicțiune. În realitate, într-o versiune mai modernă se propune a vorbi doar de *imputabilitatea* neexecutării care poate sau nu să includă noțiunea de culpă, dar mai degrabă este o noțiune care ține de o repartitie a riscurilor contractuale și se confundă cu neexecutarea. Ca exemplu se poate lua ipoteza defectelor lucrului vândut. În cazul garanției menționate, chiar și dacă nu se constată vreo culpă din partea înstrăinătorului, rezoluțiunea contractului poate opera. Acest lucru se întâmplă deoarece este natural să vedem în viciile ascunse un risc ce trebuie să fie suportat de către înstrăinător, și nu de către dobânditor. De aceea, doctrina românească citată consideră că problema culpei este secundară în invocarea rezoluțiunii și că ea nu reprezintă o condiție pentru invocarea acesteia, astfel cum se deduce implicit și din ipotezele de reglementare în care rezoluțiunea operează în pofida inexistenței elementului culpă.

Doctrina franceză de ceva vreme a ajuns la ideea că culpa debitorului nu este necesară pentru pronunțarea rezoluțiunii, reținându-se ca și unică cerință substanțială pentru pronunțarea rezoluțiunii neexecutarea¹⁵.

Pornind de la prevederile art.1551 al noului Cod civil al României, doctrina recentă opinează că unica condiție de fond a rezoluțiunii este neexecutarea determinată. Nici o altă condiție nu poate fi reținută ca temei logico-juridic în acest context și autorul se referă, cu precădere, la punerea în întârziere și la culpa debitorului¹⁶.

IV. Reformarea teoriei riscului contractului

Având în vedere concluzia exprimată mai sus, se pune următoarea problemă practică: obligația nu este executată la scadență; debitorul informează creditorul că el nu poate executa fiindcă este împiedicat de un eveniment în afara controlului său, cum ar fi forța majoră (război, embargo, inundație) ori un alt eveniment care uneori este greu de calificat drept forță majoră, așa

ca îmbolnăvirea debitorului ori sechestrul conturilor bancare ale acestuia. Poate oare creditorul să purceadă la rezoluțiunea sau rezilierea contractului?

Doctrina clasică, de inspirație franceză, dă un răspuns negativ¹⁷. Sub influența acestui eveniment superior, obligația devenită imposibilă a debitorului s-a stins. Deci creditorul nu mai are ce rezolvi; nu se poate rezolvi un contract ale cărui obligații s-au stins.

Ardenți apărători ai teoriei riscului contractului, autorii francezi¹⁸ ridică următoarele argumente de ce mecanismul „dizolvării” contractului pentru imposibilitate este incompatibil cu cel al rezoluțiunii și rezilierii: nu putem să oferim creditorului opțiunea între executare silită și rezoluțiune; nu are rost să acordăm un termen suplimentar debitorului dacă obligația este imposibilă de executat; judecătorul nu poate aprecia dacă neexecutarea este esențială și nici oportunitatea dispariției contractului; oricare dintre părți poate invoca imposibilitatea, în special debitorul o invocă cu titlu de excepție, însă dreptul de a rezolvi contractul îl are doar creditorul. S-a concluzionat astfel că dizolvarea contractului pentru imposibilitatea executării sale se aproprie mai mult de *caducitate* decât de rezoluțiune.

La o primă vedere, aceeași soluție de principiu o dă și Codul civil al Republicii Moldova în art.663 și 707 CC potrivit cărora obligația se stinge prin imposibilitatea executării dacă imposibilitatea se datorează unei împrejurări pentru care debitorul nu răspunde. Totodată, debitorul pierde dreptul de a cere executarea obligației corelative. În cazul în care imposibilitatea este parțială, obligația corelativă se reduce corespunzător. Această analiză o face și comentatorul Codului civil, autorul Nicolae Eșanu¹⁹ care vede în orice imposibilitate de executare a obligațiilor o metodă de încetare automată a contractului, fără necesitatea de notificare.

Soluția a fost nuanțată însă judicios în unele sisteme de drept. Codul civil italian²⁰ distinge la art.1256 între imposibilitatea *permanentă* și imposibilitatea *temporară*. Pentru cel din urmă caz, se stabilește că debitorul nu poartă răspundere pe toată durata imposibilității. Obligația se va stinge dacă imposibilitatea durează așa de mult, dacă, în lumina naturii obligației și obiectului său, debitorul nu mai poate fi considerat ca fiind obligat sau dacă creditorul a pierdut interesul în obținerea prestației. Doctrina italiană recentă a apreciat că aceasta constituie o rezoluțiune de drept (*risoluzione automatica*) a contractului, analogă cu cea care intervine în cazul imposibilității totale²¹.

O altă clasificare relevantă este cea de imposibilitate *totală* și *parțială*. Art.1464 al Codului civil italian, de asemenea, oferă creditorului, în caz de imposibilitate parțială de executare a prestației, dreptul de a a-și reduce contraprestația ori de a declara rezoluțiunea contractului.

În concluzie, teoria clasică a riscului contractului este incapabilă să soluționeze două situații de imposibilitate a executării obligației:

1) *imposibilitatea temporară* – în cadrul teoriei clasice, creditorul nici nu poate declara rezoluțiunea (fiindcă nu există culpă din partea debitorului), dar nici nu poate cere executarea silită;

2) *imposibilitatea parțială* – teoria clasică acordă ca unic remediu reducerea contraprestației creditorului și ignoră faptul că creditorul ar putea să nu aibă interes în prestația parțială.

În aceste două cazuri de imposibilitate de executare, ar trebui să recunoaștem creditorului dreptul la rezoluțiune, pe temeiurile generale – neexecutare esențială, conform art.735 Cod civil.

Aceasta este abordarea Principiilor Europene a Dreptului Contractelor²² (Principiile Europene) (art.8:108(2)) și, ulterior, a Proiectului Cadrelui Comun de Referință²³ (DCFR) (art.III. – 3:104(3)), care dispun că, dacă imposibilitatea este temporară, obligația este suspendată. Totuși, dacă întârzierea are valența unei neexecutări esențiale, atunci creditorul ar putea să acționeze ca atare, adică să declare rezoluțiunea.

Principiile Europene au mers mai departe. La art.9:303(3) ele practic au negat teoria riscului contractului, indicând că, atunci când imposibilitatea de executare a obligației este totală și permanentă, contractul este rezolvit de drept (*terminated automatically*) și fără notificare la momentul survenirii impedimentului. Totuși, DCFR nu au preluat această soluție. La art.III. – 3:104(4) contractul nu se consideră rezolvit, ci soluția este că obligația imposibilă și obligația corelativă se sting. Restituirea prestațiilor deja efectuate se va efectua conform normelor aplicabile restituirii ca efect al rezoluțiunii.

Doctrina care a dus la formarea DCFR a opinat că²⁴, în principiu, în cazul imposibilității totale și permanente nu are relevanță dacă se aplică o rezoluțiune de drept, judiciară, sau unilaterală, ori, adăugăm noi, o stingere automată a obligațiilor fără menționarea sorții contractului.

Pentru comentatorii Convenției ONU asupra contractelor de vânzare internațională a mărfurilor, dreptul părții-victimă a neexecutării de a rezolvi contractul nu este exclus sau restricționat dacă neexecutarea contractului care întemeiază dreptul la rezoluțiune este scuzată, deoarece un impediment imprevizibil și insurmontabil a împiedicat-o să presteze pe partea care a comis neexecutarea – art.79(5) al Convenției ONU²⁵. Indiferent de scuză, neexecutarea ori executarea încorectă rămâne o contravenție la contract care permite rezoluțiunea dacă este esențială.

În practica judecătorească românească cercetată²⁶ s-a admis cererea unui chiriaș, care era în dificultate financiară și nu își putea achita chiria, de „încetare a contractului de închiriere” fiind în imposibilitatea de a-și realiza obligațiile contractual. Cererea reconvențională a pârâtului-locator de a constata o denunțare ilegală a contractului, de a rezilia contractul și de a încasa despăgubiri a fost respinsă. Trecând peste fondul soluției,

care a fost criticată de comentatorul ei, cu această ocazie dorim să notăm că, din rațiuni practice, și „încetarea contractului” pe motiv de imposibilitate trebuie notificată de o parte celeilalte, ori, în caz de litigiu privind intervenirea acestei încetări, ea trebuie soluționată de către instanța de judecată. Chiar dacă obligația imposibilă s-a stins, contractul rămâne, și el formal trebuie încetat în așa mod. În plus, regimul juridic al efectelor rezoluțiunii/rezilierii este pasibil de aplicat în acest caz de încetare a contractului.

Or, dacă a intervenit un caz de forță majoră ori altă imposibilitate, uneori nu cunoaștem cu certitudine dacă este permanent ori temporar. Mai ales dacă este temporar, iar creditorul a pierdut interesul în prestație, nu există nici un motiv pentru care el nu ar putea să desfășoare contractul, chiar în lipsa culpei debitorului, și să caute prestația în altă parte. De asemenea, un caz de forță majoră ar putea să afecteze doar o parte a obligațiilor contractuale, și atunci, din nou, dacă creditorul pierde interesul în întreaga prestație, ar trebui să aibă la îndemână o scăpare din situație prin rezoluțiune ori reziliere.

Noul Cod civil al României, la art.1.557, a preluat soluția italiană. Totuși, în cazul imposibilității temporare sau parțiale, codul ezită să spună clar că creditorul are anume dreptul de rezoluțiune, ci menționează dreptul de desființare. Regulile rezoluțiunii se aplică însă aparent, doar cu titlu de analogie. Acesta ar putea fi un caz de exprimare lacunară din partea codului.

În practica judecătorească a Republicii Moldova²⁷, de asemenea, instanța a operat cu instituția stingerii obligației, și nu cu cea a rezoluțiunii contractului, atunci când a existat o imposibilitate parțială de a livra roada în cantitatea cerută de contract, pe temei că anul 2007 a fost unul secetos, iar vânzătorul nu a reușit să cultive cantitatea necesară de soia.

Considerațiile de mai sus ne ajută să tragem două concluzii:

În primul rând, există o linie de demarcare fină între riscul contractului și rezoluțiunea și rezilierea contractului, pe care CC RM nu o face. Din natura lucrurilor rezultă că imposibilitatea de executare a obligațiilor, pentru care debitorul nu poartă răspundere, trebuie să îndreptățească creditorul la rezoluțiunea ori rezilierea contractului dacă această imposibilitate este fie temporară, fie parțială. Dacă imposibilitatea este totală și permanentă, Codul este suficient de clar că obligațiile se sting. Această concluzie este susținută și de doctrina franceză recentă. Astfel, Thomas Genicon²⁸ opinează că soluția riscului contractului nu trebuie admisă: nu este tolerabil de a considera că, dacă un caz de neexecutare parțială sau temporară rezultă dintr-un caz de forță majoră, atunci creditorul-victimă a neexecutării trebuie întotdeauna să rămână ținut de legătura contractuală.

În al doilea rând, observăm încă un argument în favoarea tezei pe care am lansat-o și pe care ne-am propus să o cercetăm, potrivit căreia culpa debitorului nu

este o *conditio sine qua non* pentru apariția dreptului la rezoluțiune și reziliere a contractului.

Revelator este că în partea specială, Codul civil al Republicii Moldova prevede, în mod expres, dreptul la rezoluțiune pentru imposibilitatea executării **contractului de înstrăinare a bunului cu condiția întreținerii pe viață**. Conform art.844 alin.(2) CC dacă dobânditorul demonstrează imposibilitatea executării obligațiilor contractuale în virtutea unor circumstanțe independente de voința lui, el poate rezolvi contractul.

În materie de **contract de societate civilă**, autorul Oleg Efrim menționează printre motivele care pot întemeia rezilierea sa: imposibilitatea continuării raporturilor contractuale din motivul neînțelegerii grave dintre asociați sau imposibilitatea executării obligațiilor din motiv de boală²⁹.

Un alt exemplu este art.1144 alin.(1) CC care reglementează contractul de servicii turistice și potrivit căruia, în cazul în care călătoria este îngreuiată, periclitată sau prejudiciată considerabil din cauza unei forțe majore ce nu putea fi prevăzută în momentul încheierii contractului, atât organizatorul, cât și turistul poate rezilia contractul fără nici o altă condiție.

Contradictoriu, art.707 CC fiind preluat din Codul civil german, a preluat versiunea sa de până la Legea germană de modernizare a dreptului obligațiilor din 2002³⁰. Astfel, Codul nostru civil dispune la art.707 alin.(3) că prestația primită de debitor urmează a fi restituită creditorului conform regulilor îmbogățirii fără justă cauză. BGB însă, la §326 (4), dispune că se aplică prin analogie regulile de restituire a prestațiilor în cadrul efectelor rezoluțiunii. Soluția este identică în DCFR (III. – 3:104(4)). Apreciem că această soluție este preferabilă și, cu titlu de *lege ferenda*, urmează a fi reținută într-un efort de modernizare a CC RM, întrucât ea este mai aproape naturii adevărate a acestei restituiri, care nu se bazează pe o simplă inexistență a cauzei prestației, ci pe un raport de lichidare care uneori poate fi mult mai complex. Comentarii codului nostru nu se expun asupra acestei nuanțe³¹.

Menționăm, de asemenea, că în sistemul BGB, la §326 (5), obligațiile nu se sting de drept, ci creditorul obligației devenite imposibilă are un drept de rezoluțiune. Doctrina germană este clară în acest sens³². Argumentele invocate de această doctrină în favoarea soluției rezoluției sunt:

– 1) rezoluțiunea este un remediu echitabil în caz de executare neadecvată (de exemplu, viciu al bunului vândut) care este imposibil de remediat. Cumpărătorul ar trebui să aibă opțiunea, fie să reducă prețul, fie să recurgă la rezoluțiune;

2) în cazul în care, cantitativ vorbind, o parte a prestației a devenit imposibilă (a nu se confunda cu neexecutarea neadecvată, necalitativă), rezoluțiunea permite creditorului să se debaraseze de întreaga prestație dacă nu păstrează interes în ea;

3) dreptul de rezoluțiune prevăzut la §326 V BGB

nu se limitează doar la executarea necalitativă sau executarea parțială. Există un motiv general, pragmatic, de ce rezoluțiunea trebuie să poată fi invocată în caz de imposibilitate – starea generală de incertitudine a creditorului. Dacă el nu este sigur că are loc o imposibilitate ori nu cunoaște motivele neexecutării, el va acorda un termen suplimentar pentru neexecutare; dacă debitorul nu execută nici după expirarea termenului acordat, dreptul de rezoluțiune oricum apare în mod indubitabil. Dacă se adevărește ulterior că prestația era imposibilă, termenul suplimentar acordat era, în adevăr, superfluu, însă dreptul de rezoluțiune rezultă din § 326 V BGB. Dacă prestația nu era imposibilă, atunci termenul suplimentar acordat era esențial, iar dreptul de rezoluțiune revine din prevederea de bază a §323 I BGB (echivalentul art.709 CC). Beneficiul acestui domeniu larg de aplicare a dreptului de rezoluțiune este că el asigură victimei neexecutării remedii identice, indiferent de motivul neexecutării.

Din nou, Codul nostru civil nu a preluat soluția § 326 BGB privind existența unui drept de rezoluțiune în caz de imposibilitate.

Întrebarea privind soarta contractului pare a fi mai mult una teoretică; în timp ce legislațiile moderne prevăd posibilitatea rezoluțiunii, codificarea academică din DCFR recurge la stingerea de drept a obligațiilor contractuale.

Curios este că o lege specială în mod clar prevede dreptul de reziliere în caz de imposibilitate. Potrivit art.5 alin.(3) al Legii RM a voluntariatului³³, dacă pe parcursul executării contractului de voluntariat intervine, independent de voința părților, o situație ce face imposibilă executarea în continuare a contractului, acesta este reziliat la inițiativa uneia dintre părți. O problemă separată este dacă acestui tip de contract i se aplică rezoluțiunea ori rezilierea. Aici credem că contează cum este descris obiectul contractului și care este durata lui.

V. Concluzie

Întrebarea dacă culpa debitorului la neexecutarea obligației constituie o condiție a apariției dreptului de rezoluțiune este relevantă, din punct de vedere material și procesual, la soluționarea litigiilor privind rezoluțiunea contractului de către creditor.

Teoria clasică, dominantă cândva în sistemul de drept francez și român, menționează culpa ca și condiție a rezoluțiunii ori rezilierii contractului. În caz de lipsă a culpei, teoria susține că o parte nu poate rezolvi contractul, ci a intervenit în mod automat (*ipso legem*) stingerea sa pentru motiv de imposibilitate.

Abordarea își are originea în viziunea, confuză, în opinia autorului, că rezoluțiunea este o formă a răspunderii contractuale, pentru care, într-adevăr, se cere culpa debitorului. Este o greșeală însă să confundăm dreptul la despăgubiri cu dreptul la rezoluțiune.

O asemenea soluție este, de asemenea, prea simplis-

tă și ignoră multitudinea de cazuri de imposibilitate, în special imposibilitatea temporară sau cea parțială, în care soluțiile ar trebui să fie nuanțate. Acordarea unui drept de rezoluțiune este recomandabilă pentru aceste situații, întrucât oferă creditorului asupra situației patologice create: continuă contractul ori îl încetează în întregime și își obține prestația din altă parte. Contractul, mai ales cel afectat de vreo formă a imposibilității, nu ar trebui să fie o temniță a părților sale contractante.

Tendința actuală, atât în doctrina de drept comparat, cât și în cele mai moderne reglementări, este de a ignora culpa atunci când se analizează condițiile apariției dreptului la rezoluțiune ori reziliere a contractului pe motiv de neexecutare. În acest sens, susținem modernizarea art.707 din CC RM în sensul excluderii aplicării regulilor privind îmbogățirea fără justă cauză la stingerea obligației în acea ipoteză, și prevederea unui drept de rezoluțiune a creditorului, cel puțin pentru situația de imposibilitate temporară ori suficientă. O asemenea abordare ar trebui reflectată și în art.663 CC.

Note:

¹ Codul civil al Republicii Moldova, nr.1107-XV din 6 iunie 2002, în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.82-86 din 22 iunie 2002.

² Mămăligă Sergiu, *Rezoluțiunea, rezilierea și revocarea contractului*, în *Ghidul judecătorului în materie civilă și comercială a Republicii Moldova*, Instituții selectate, Rolsi Media SRL, Chișinău, 2004, p. 204.

³ Baieș Sergiu și alții, *Drept civil. Drepturile reale. Teoria generală a obligațiilor*, ediția a II-a, vol. II, Î.S.F.E.P. "Tipografia Centrală", Chișinău, 2005, p.386.

⁴ *Comentariul Codului civil al Republicii Moldova*, vol. II, Arc, Chișinău, 2006, p. 339 și 441.

⁵ Chibac Gh. și alții, *Drept civil. Contracte și succesiuni*, vol. III, Ediția a III-a, Cartier juridic, Chișinău, 2010, p. 79.

⁶ *Legea RM privind protecția consumatorilor*, nr. 105-XV din 13 martie 2003, în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.176-181/513 din 21 octombrie 2011.

⁷ Zimmermann Reinhard, *Breach of Contract and Remedies under the New German Law of Obligations*, Roma, 2002, p. 39.

⁸ *Convenția ONU asupra contractelor de vânzare internațională a mărfurilor* din 11 aprilie 1980. Aderat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 115-XIII din 20 mai 1994, în *Tratate internaționale*, 1999, vol.8, p.52.

⁹ Băieșu Aurel, *Rezoluțiunea ca sancțiune a neexecutării contractului în dreptul comerțului internațional: conceptul și condițiile realizării*, în *Revista moldovenească de drept internațional și relații internaționale*, 2009, nr. 3, p.42.

¹⁰ Băieșu Aurel, *Culpa – condiție a răspunderii contractuale: aspecte de drept comparat*, în *Revista de studii și cercetări juridice*, Chișinău, 2007, nr.1-2, p.92-101.

¹¹ Popa Ionuț-Florin, *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor în Noul Cod civil (I)*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr.5/2010, p. 115-116.

¹² Terré François, Simler Philippe, Lequette Yves, *Droit civil: Les obligations*, 7e édition, Dalloz, Paris, 1999, p. 590.

¹³ Popa Ionuț-Florin, *op. cit.*, p.116.

¹⁴ Pop Liviu, *Scurte considerații referitoare la analiza economică a contractului. Teoria "Efficient Breach of Contract"*, în *Contribuții la studiul obligațiilor civile*, Universul juridic, București, 2010, p.735.

¹⁵ Terré François, Simler Philippe, Lequette Yves, *op. cit.*, p.590.

¹⁶ Popa Ionuț-Florin, *Rezoluțiunea și rezilierea contractelor în Noul Cod civil (II)*, în *Revista Română de Drept Privat*, nr.6/2010, p.88.

¹⁷ Stătescu Constantin, Birsan Corneliu, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, ediția a III-a, Editura All Beck, București, 2000, p.88.

¹⁸ Genicon Thomas, *La résolution du contrat pour inexécution*: Thèses, Tome 484, Ed. L.G.D.J., Paris, 2007, p.93.

¹⁹ *Comentariul Codului civil al Republicii Moldova*, *op. cit.*, p. 339.

²⁰ Codul civil italian din 16 martie 1942. A se vedea la: http://www.jus.unitn.it/cardoza/obiter_dictum/codciv/Codciv.htm

²¹ Lombardi Antonino, *La risoluzione per impossibilità sopravvenuta*, Ed. Giuffrè, Milano, 2007, p.134.

²² *Principiile Dreptului European al Contractelor*, elaborate de Comisia pentru Dreptul European al Contractelor, http://www.cbs.dk/departments/law/staff/ol/commission_on_ecl

²³ *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition*. Dieter Fuchs Stiftung, Dissen, 2009.

²⁴ Hugh Beale și alții (editori). *Cases, Materials and Text on Contract Law (Casebooks on the Common Law of Europe)*, Hart Publishing, Oxford, 2002, p. 601.

²⁵ Magnus Ulrich, *The Remedy of Avoidance of Contract under CISG - General Remarks and Special Cases*, 25 J.L. & Com. 423 (2005-2006), p.430.

²⁶ Ispas Marius-Cristian, *Rezilierea și rezoluțiunea în contractele comerciale. Practică judiciară comentată*, Universul juridic, București, 2010, p.50.

²⁷ Decizia Colegiului economic lărgit al CSJ din 22 ianuarie 2009 (dosar nr. 2rae-3/09). www.csj.md

²⁸ Genicon Thomas, *op. cit.*, p.96.

²⁹ Chibac Gh. și alții, *op. cit.*, p.313.

³⁰ *Legea germană privind modernizarea dreptului obligațiilor* din 10 noiembrie 2001 (în vigoare din 1 ianuarie 2002).

³¹ *Comentariul Codului civil al Republicii Moldova*, *op. cit.*, p. 268.

³² Markesinis Basil S., Unberath Hannes, Johnston Angus, *The German Law of Contract - A Comparative Treatise*, 2nd Edition, Hart Publishing, Oxford, 2006, p.430.

³³ *Legea RM a voluntariatului*, nr. 121 din 18.06.2010 în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr.179-181/608 din 24.09.2010.

ERATĂ

În nr. 10-11, 2011, al Revistei Naționale de Drept, în articolul *Actele exceptate de la Controlul judecătoresc*, autor Lilian LESNIC-RĂSCOALĂ, doctorand (USM), pag. 111, s-a strecurat o greșală: **Recenzent: Vlad VLAICU, doctor în drept, conferențiar universitar (USM), în loc de Boris SLIPENSKI, doctor în drept, șef catedra Drept, Universitatea „Perspectiva-NIT”.**

Semnat pentru tipar 20.04.2012. Formatul 60x84 1/8.

Tipar offset. Coli de tipar conv. 18,0. Tiparul executat la SRL „Cetatea de Sus”.

Tiraj – 650.